

podrazumijeva sljedeće: propovijed treba hraniti ljude Božjom riječju, a ne ljudskim idejama i razmišljanjem umotanim u Božju riječ i treba vjernicima pokazati i podučiti ih kako se Pismo tumači. Ekspozitorno propovijedanje čini upravo to i stoga je ova knjiga usmjerena na to da pomogne propovjedniku kako da iskopa iz Biblije sve ono što je Bog stavio u svoju Riječ bez da se od toga oduzima ili dodaje te da se Bogu „ne upada u riječ“ ili mu se „stavljaju riječi u usta“.

Knjiga *Ekspozicijsko propovedanje* napisana je smisleno i jednostavno te obiluje praktičnim primjerima kojima autor pojašnjava teoriju koju iznosi u knjizi. Ova knjiga idealna je za obučavanje propovjednika u malim grupama po lokalnim crkvama jer nudi korisne smjernice i savjete za pripremu propovijedi. Dakle, za sve pastire koji žele svojim ljudima dati *crash course* iz homiletike, ovo je knjiga za to. Jednako tako knjiga je prikladna za teološki studij u sklopu kolegija homiletike budući da studentima nudi osnovne korake u izradi i pripremi propovijedi. Knjiga dublje ne pojašnjava pojmove kao što su „egzegeza“ ili „kontekstualizacija“, što znači da je preduvjet za kvalitetno korištenje knjige poznavanje hermeneutike. No čak i da čitatelj nije upoznat s područjem hermeneutike, knjiga može biti korisna čitatelju. Knjiga *Ekspozicijsko propovedanje* jedna je od prevedenih knjiga u nizu iz serije *9Marks* na temu *Building Healthy Churches*, tj. *Izgradnja zdravih crkava*. *Projekat Timotej* preveo je i objavio već nekoliko knjiga iz te serije na srpskom jeziku što je hvalevrijedno nastojanje budući da te knjige svojim sadržajem i kvalitetom, uz teološke studije, zaslužuju naći svoje mjesto u privatnim knjižnicama vjernika, pastira te lokalnih crkava.

Ervin Budiselić

John Wesley

Jednostavan prikaz usavršavanja kršćanina

Zagreb: Biblijski institut i Crkva Nazarena, 2021., str. 164.

Postreformacijske protestantske crkve suočavale su se na prijelazu sedamnaestoga na osamnaesto stoljeće s raznim teološkim i društvenim izazovima. Na europskom kontinentu, prvenstveno u Njemačkoj, radilo se o unutarcrkvenim prijeporima između predstavnika tzv. „protestantske ortodoksije“, svojevrsne luteranske skolastike toga doba, s predstavnicima pijetizma, pokreta koji je zahtijevao nastavak reformacije koja se trebala razvijati kroz osobnu i mističnu pobožnost očitovanu kroz djela ljubavi i milosrđa prema bližnjima te s izrazitim misijskim žarom.

Engleska je crkva u to vrijeme imala utvrđena vjerovanja i doktrinu, eklezijski ustroj i organizaciju. Međutim, i u njezinom je kleru postojao pokret za

„nastavkom reformacije“ čiji su nositelji nazivani i „puritancima“, prvenstveno zbog svoje gorljivosti za „očišćenjem“ (purifikacijom) Crkve od preostalih „ostatata Rima“ u crkvi i njezinoj liturgiji.

Iz ovog miljea došao je John Wesley. Sin anglikanskog župnika i pobožne majke, na svojem je teološkom studiju u Oxfordu zajedno sa svojim bratom Charlesom započeo vjerski pokret poznatiji kao metodizam. Pokret je u vrlo kratko vrijeme doveo do velikog vjerskog buđenja u Engleskoj i u svom najvećem opsegu na području Sjeverne Amerike. Središnji događaj koji je odredio utjecaj metodizma bilo je Wesleyjevo obraćenje na jednom bogoslužju njemačkih pijetista, tzv. herrnhutera, u ulici Aldersgate u Londonu 25. svibnja 1738. godine. John Wesley otada je postao markantna osoba crkvene povijesti čije djelovanje povezuje razne teološke utjecaje koji su kroz djelovanje metodističkih crkava dobile svoj izričaj i liturgijsku praksu.

Knjiga *Jednostavan prikaz usavršavanja kršćanina* svojevrsna je kratka biografska i teološka suma Johna Wesleyja koja odgovara na jedno važno pitanje: kako kršćanin treba i može živjeti nakon iskustva novorođenja? Premda vodeća misao knjige sugerira jednostavnost, ona to nikako nije za čitaoce koji ne posjeduju osnovna teološka predznanja i koji ne poznaju dijelove crkvene povijesti, eklezijalnih ustroja i odnosa te koji nisu upoznati s protestantsko-evanđeoskom vrstom pobožnosti. Upravo je Wesley sa svojim pokretom uveo u vokabular crkava proisteklih iz reformacije izraze poput: „crkvene konferencije“, „kućni saveti ili grupe (*classes*) za proučavanje Biblije“, „vjersko (pro)buđenje“ itd. koji u rimokatoličkom ili pravoslavnom duhovnom kontekstu mogu zvučati vrlo strano. Ipak jedna stvar koju je Wesley ohrabrivao kroz cijelo svoje djelo je potpuno posvećenje vjernika Bogu i ta će tematika biti zanimljiva čitaocima svih kršćanskih konfesija. Važno je istaknuti da je upravo Wesley, pod utjecajem njemačkog pijetizma, uz Sveto pismo u središte pobožnosti ponovno vratio osobno iskustvo vjere koje je uslijed crkvene i akademske konfesionalizacije bilo zanemareno, a kroz metodizam je ponovno našlo svoje mjesto u privatnom, ali i javnom bogoštovlju. Međutim, u kontekstu crkvene uređenosti njegova doba to iskustvo nije donijelo subjektivizaciju vjere ili trivijaliziranje nauka, čemu, nažalost, svjedočimo u nekim suvremenim evanđeoskim crkvenim zajednicama gdje je emotivni doživljaj i krivo razumijevanje slobodne liturgije te nekritičke uporabe duhovnih darova postalo važnije od doktrine i klasičnoga hermeneutskog tumačenja Svetog pisma. Wesley je na takve zlo(uporabe) upozoravao u knjizi (str. 86–89) te je isticao da takva osjetilna ljudska tumačenja vjere mogu biti vrlo opasna. On naziva nositelje takvih stavova „entuzijastima“ u negativnom kontekstu.

Wesleyjevo djelo, koje je od svojeg objavljivanja doživjelo niz reizdanja, u svom središtu (str. 47–86) koristi formu „pitanja i odgovora“, što je bilo uobičajeno i rabilo se u katekizmima i vjerovanjima postreformacijskog vremena. Njima se

nastojalo utvrditi nauk i približiti ga laicima i širokom čitateljstvu, što i Wesley uspješno čini u knjizi koja tako postaje i svojevrsnim vjerničkim priručnikom osobnog posvećenja.

Nadalje, Wesley u knjizi koristi i himne, svojevrsnu duhovnu poeziju svog vremena, čije autorstvo možemo velikom većinom zahvaliti njegovom bratu Charlesu. Nažalost, zbog šekspirijanskog izraza tadašnjega engleskog jezika prevoditelji na suvremeni hrvatski jezik bili su zasigurno pred mnogim izazovima jer je duh jezika i teološku misao autora teško jednostavno prenijeti. Zbog toga čitatelj može ostati ponešto zakinut za razumijevanje dubine i značenja stihova koje u izvorniku imaju ponešto drukčiji naglasak ili smisao.

Autor je u knjizi naglasio i niz crtica iz svoje bogate službe i one se u djelu pojavljuju na nekoliko različitih mjesta. Wesley opisuje kako se osobno suočavao s nerazumijevanjima pri svojem zastupanju učenja o posvećenju i usavršavanju kršćanina. Nailazio je na otpor, kako u anglikanskom kleru tako i među svojim bliskim suradnicima – metodistima. Na tim mjestima vidljiv je Wesleyev profil sustavna teologa, no pokazuje i narav strpljivog pastira i velikoga duhovnog vođe.

Za naglasiti je kako se u djelu Wesley nije libio upotrijebiti i terminologiju poput: „prijetećega Božjega gnjeva“ ili „osude pakla“ (str. 36) koji se suvremenom čitatelju može činiti stranim, čak i arhaičnim. Otvaranje ovih tema i u crkvenim se krugovima izbjegavaju često pod izlikama izbjegavanja „legalizma“ ili zbog naglašavanja „bespogovorne i bezuvjetne ljubavi“. Međutim, ovdje bi svaki ozbiljni teolog ili crkveni službenik trebao biti otvoren i za zdravu samorefleksiju i pitanja. Prvenstveno pitanja kako su tadašnji propovjednici bez pretjeranog uljepšavanja i „verbalnog šećera“ uspjeli prodrmati sve dijelove tadašnjeg društva i zadobiti mase za velike duhovne preporode? Dok se s druge strane suvremeno evanđeosko kršćanstvo uza sve mogućnosti i prednosti koje ima suočava s vrlo oskudnim crkvenim rastom pa i stagnacijom broja vjernika. Jedan od uzroka tadašnjeg uspjeha treba zahvaliti upravo u hrabroj primjeni neugodne i oštre biblijske retorike koju su Wesley i suvremenici učestalo koristili u propovijedanju i pisanju. Stoga, želimo li doživjeti „novu evangelizaciju“ ili iskusiti obnovu kršćanske vjere u svom dobu, nezaobilazne metode moraju biti upravo ove „stare i klasične“, ponekad i oštre govorne forme dijelom opisane i u *Jednostavnom prikazu usavršavanja kršćanina*.

Ova kratka, ali temeljita knjiga, velik je doprinos proučavateljima razvoja postreformacijske teološke misli, ali može poslužiti i kao koristan priručnik onim crkvenim službenicima i laicima koji traže ozbiljniju i dublju osobnu te javnu pobožnost u svojim zajednicama.

Vatroslav Župančić